

Den 28. november 2012

Natura 2000-handleplan

Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene og Bollinge Bakke

Natura 2000-område nr. 154

Habitatområde H135, H244

Fuglebeskyttelsesområde F94, F99

1 9 2010

ODSHERRED
KOMMUNE
- lys, liv og landskab

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

KALUNDBORG
KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Baggrund	3
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	5
Mål for planperioden.....	7
Forventede metoder og forvaltningstiltag.....	9
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats	13
Forventet effekt	14
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	17
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan- myndigheder og offentlige lodsejere.....	19
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur	22
Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	23
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	24

Titel:	Natura 2000-handleplan Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene og Bollinge Bakke
Udgiver:	Odsherred Kommune Kalundborg Kommune Naturstyrelsen
År:	2012
Forsidefoto:	Steffen Sørensen, Odsherred Kommune
ISBN nr.:	978-87-7279-525-6

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her:

[Natura 2000-plan.](#)

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område 154.

Handleplanen er udarbejdet af Odsherred og Kalundborg Kommuner samt Naturstyrelsen.

Hver kommune er ansvarlig for udarbejdelse af de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen og Odsherred Kommune er offentlige lodsejere og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sine drifts- og plejeplaner. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forbindelse med realiseringen af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000-område nr. 154.

Resume

Natura 2000 område nr. 154 Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene og Bollinge Bakke

Områdebeskrivelse

Områdets samlede areal er på ca. 445 km². Heraf udgør vandarealet i Sejerø Bugt og Saltbæk Vig ca. 90 %, resten er landareal med en kystlinje på ca. 63 km.

Landarealerne domineres især af kystmorfologiske strukturer som laguner, klitter samt overdrev udviklet på kystskrænter og randmoræner.

Der er gennemført en lang række fredninger i området.

Vigtigste naturværdier

Saltbæk Vig er en naturlig lagune, som med dæmninger er afskåret fra Sejerø Bugt. Markante lagunedannelser pågår ligeledes ved Sanddobberne og Korevlen.

Inddæmmede arealer omkring Saltbæk Vig har sekundært skabt nogle af landets fineste strandenge og rigkær. Her findes bl.a. landets eneste bestand af den meget sjældne og rødlistede bregne Enkelt Månerude og de største forekomster af Stilk-Månerude og orkidéerne Mygblomst og Salep-Gøgeurt. Området huser også habitatdirektivets tre arter af vindelsnegle (sump-, skæv og den sjældne kildevælds-vindelsnegl) og rummer antageligt egnede levesteder for odder.

Af andre fine terrestriske lokaliteter i området kan nævnes skrænterne på Nekselø samt Eskebjerg Vesterlyng, som er et enestående værdifuldt klitlandskab, der bl.a. huser et

Figur 1: Tæt blomstret trådspore, Foto: Steffen Sørensen

stort antal sjældne og rødlistede plantearter samt en usædvanlig stor forekomst af naturtypen enebær-klit.

Natura 2000-området rummer yderligere en række vigtige naturområder, som Sanddobberne, strandenge ved Tranevejle, Korevlen og overdrev på Ordrup Næs. Vestsjællands fineste og bedst bevarede indlandsoverdrev findes i Bjergene og Veddinge Bakker. Her findes bl.a. individrige forekomster af de to sjældne orkideer Tætblomstret Trådspore og Hylde-Gøgeurt.

På Nekselø yngler den sjældne Klokkefrø sammen med løgfrø og grønbroget tudse.

Inden for området er flere vigtige fuglelokaliteter f.eks. Nekselø og landområdet omkring Saltbæk Vig. Dertil kommer selve Sejerø Bugt, som er et vigtigt rasteområde for en række fugle.

Trusler mod områdets naturværdier

Den gennemsnitlige årlige afsætning af atmosfærisk ammoniak i området er så højt, at de forskellige klit-, hede-, og skovnaturtyper påvirkes i negativ retning.

Mange steder trues overdrevs-, klit- og engvegetationen af tilgroning pga. manglende afgræsning. Således trues klitnaturtyper på Eskebjerg Vesterlyng af tilgroning med især fyr og birk, mens Rynket Rose andre steder er et meget stort problem. På overdrev er det overvejende Gyvel som truer naturtyperne omend andre vedplanter, bl.a. Slåen, også udgår et stort problem på især kystskrænterne.

Afvanding truer visse steder tilstanden af vådbundsarealer. Oversvømmelse som følge af dige-gennembrud ved Saltbæk Vig er potentielt en meget væsentlig trussel, idet den retter sig mod store arealer og en betydelig del af Natura 2000-områdets samlede udpegningsgrundlag.

Generelt er opsplittning og isolation af naturtyper og arters levesteder et stort problem. Eksempelvis savnes sammenhæng i overdrevsforekomsterne i Bjergene og Veddinge Bakker.

Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges, eller at skovnaturtyper konverteres til skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 37-39 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag:

Naturtyper

- Naturtyperne kildevæld (7220), rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) tørvelavning (7150) og klitlavning (2190), men også strandeng (1330) og surt overdrev (6230), sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper, navnlig rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410), sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og tilførsel af næringsstoffer til samtlige naturtyper reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring.
- Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller udlægges i særlige tilfælde til urørt skov.
- Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyper, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.
- Invasive arter samt Gyvel, Fyr og Tornblad bekæmpes på overdrev, heder og klit vha. bedste kendte metode og deres spredning forebygges.
- Arealet af overdrev (6120, 6210 og 6230) og tør hede (4030) søges udvidet med 10-25 ha.
- Al opvækst af vedplanter på og i umiddelbart op til områdets kildevæld ryddes for herved at retablere og maksimere størrelsen af kildernes lysåbne del.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for sumpvindelsnegl, kildevældsvindelsnegl, skæv vindelsnegl, mygblomst, enkelt månerude, stor vandsalamander, klokkefrø og odder, og for **ynglefuglene** rørhøg, engsnarre, splitterne og havterne, herunder sikring i forhold til forstyrrelser med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed, navnlig gældende ynglefuglene og odder.
- Der sikres velegnede levesteder (herunder raste-, fouragerings- og eller fældningspladser) for **trækfuglene** klyde, grågås, sædgås, sangsvane, krikand, bjergand ederfugl, sortand og fløjlsand med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed.
- Der etableres nye yngledamme for klokkefrø for at gøre området mere sammenhængende og tilstrækkelig stor og robust.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og - for skovbevoksede arealer - til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#).

I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Særligt for skovnaturtyperne

Igangværende indsatser.

Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 skovbevokset

tørvemose og 91E0 elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under "igangværende indsatser" i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

Behov for særlig indsats.

Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under "skovnaturtypebevarende drift og pleje" og "urørt skov".

Reduktion af arealet med skovnaturtyper:

I forbindelse med udvidelse af truede naturtyper 7230 rigkær og 2250 enebær-klit kan der forekomme reduktioner i arealet med 91E0 elle- og askeskov.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	Ca. 67 ha	Ca. 50 ha	Ca. 117 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	Ca. 100 ha	Ca. 100 ha
Græsning eller høslæt	Ca. 930 ha	Ca. 348 ha	Ca. 1278 ha
Afskrælning eller afbrænding	Ca. 0,5 ha	Ca. 18,5 ha	Ca. 19 ha
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Ca. 2 ha	Ca. 2 ha
Urørt skov	-	0 ha	0 ha
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Ca. 6 ha	Ca. 6 ha
Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af naturtyper	0 ha	Ca. 10-25 ha	Ca. 10-25 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Arter

I tabel 2 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *arterne* på udpegningsgrundlaget (jf. bilag 1) *udover* indsatsen for naturtyperne, som i mange tilfælde også vil gavne arterne.

Naturstyrelsen har vurderet, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for arter på de private skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i området.

Tabel 2: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter *udover* indsatsen for naturtyperne.*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Restaurering af vandhuller	1 stk.	0 stk.	1 stk.
Nygravning af vandhuller	0 stk.	2-3 stk.	2-3 stk.
Indsats for odder: forstyrrelsesfri levesteder (Odderhaver)	0 stk.	2-8 stk.	2-8 stk.

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Lysåbne naturtyper:

Indsatser for følgende særligt sårbare naturtyper: Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med tørvelavning (7150), fugtig egeskov (9160), rigkær (7230), tidvis våd eng (6410), Kilder og væld (7220), strandeng (1330), klitlavning (2190) samt voksesteder for mygblomst og enkelt månerude. Arealet med en mosaik af naturtyperne tidvis våd eng (6410), rigkær (7230), grå/grøn klit (2130), klithede (2140) og klitlavning (2190) øges, og forekomsterne sammenkædes, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.

Pleje og udvidelser af rigkær: En omfattende indsats, der kan kræve planlægning. Der kan være tale om både rydning, forbedring af hydrologi, hegning og græsning, og indsatsen må koordineres i forhold til hinanden for at opnå det ønskede resultat.

Skovnaturtyper:

Da der i Natura 2000 området kun er kortlagt 12 ha skovnaturtyper, er det ikke vurderet nødvendigt at foretage nogen særskilt prioritering af indsatsen i skov.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter.

Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

- *Rydning af uønsket opvækst*

Uønsket opvækst er især pil og el for de våde naturtyper og det er rynket rose og gyvel for de tørre naturtyper. Med rydningen dannes grundlag for en øget biodiversitet, idet mange skyggefølsomme og for området karakteristiske arter må forventes at gå frem, når buske og træer fjernes.

- *Forbedring af hydrologi*

Kær og enge (og skovsumpe) er naturtyper der er afhængige af grundvand i rodzonen og evt. periodisk vanddækning, typisk i vinterperioden. Ved dræning kan vandet fjernes, og arealerne vil så typisk kunne opdyrkes, i nogen tilfælde kun i en periode indtil mosetørven er forbrændt og arealet atter har sat sig ned i nærheden af grundvandsspejlet. For de naturlige plantesamfund betyder dræningen at artssammensætningen ændres markant: Dels vil arealet være åbnet for plantearter der ikke har de oprindelige arters tilpasning til vandmættet jordbund, dels vil den øgede omsætning i jordlagene over vandspejlet betyde større tilgængelighed af næringsstoffer, hvilket fremmer nogle få, højt voksende og konkurrencesterke arter. Tilvoksningen med høje urter (eller vedplanter) har også afgørende negativ indflydelse på en række dyrearter, der har deres levested i kær og enge. For at genskabe de oprindelige plantesamfund kan det være nødvendigt at afbryde dræn og grøfter for at gøre f.eks. lavtliggende engpartier vådere. I nogle tilfælde vil det være nødvendigt at føre næringsholdigt drænvand fra højereliggende markarealer uden om naturarealerne for ikke at belaste yderligere med næring. Ændringerne kan i nogle tilfælde betyde at driften må ekstensiveres, da dele af arealet fremefter kun vil være tilgængeligt for græsningsdyr i den tørreste årstid, og arealerne derfor kan være i fare for at gro til. Vandmættet jordbund vil dog i sig selv begrænse indvandringen af langt de fleste vedplanter, og den samlede, forventede effekt af forbedringer af hydrologien er en sikring af de våde naturtyper, hvilket igen vil forbedre levevilkår for en række dyrearter.

- ***Græsning eller høslæt***

En trussel for de lysåbne naturtyper er tilgroning i form af tagrør, stor nælde, dueurt, tidsler, der naturligt dominerer på steder, hvor der er et overskud af næringsstoffer, og hvor afgræsning er forhindret eller ophørt. Ved at genoptage afgræsning fjernes de høje konkurrencesterke arter og giver mulighed for de sjældne lysfølsomme arter at indvandre. Høslæt er et redskab til at fjerne et stort overskud af næringsstoffer fra et område og genskabe den naturlige næringsfattige tilstand i et område, ligesom høslættet også tilgodeser de små lysfølsomme arter som ved afgræsning. Høslæt efterlader imidlertid en plan ensartet flade, og er derfor kun den bedste metode på arealer, der allerede er plane. Høslæt egner sig eksempelvis i ringe grad på arealer med gul engmyre. Afgræsning er den bedste løsning på allerede udpinte arealer, hvor formålet med plejen er en opretholdelse af status quo.

- ***Afskrælning eller afbrænding***

Metoderne anvendes til regenerering af hede ved fjernelse af organisk stof og dermed plantenæringsstoffer. Desuden mindskes tilbageholdelse af specielt kvælstof i en efterfølgende årrække. ved afskrælning fjernes både organisk stof, uønskede vækster som gyvel og andre uønskede stoffer, f.eks. kobber, i det øverste jordlag. Gyvel, kobber mv. giver forgiftning hos drøvtyggere og heste. Afskrælning kan derfor være metoden til at gøre et areal tilgængeligt for efterfølgende pleje ved afgræsning.

Skovnaturtyper:

- ***Skovnaturtypebevarende drift og pleje***

- Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødkning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold.
- Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Arter som f.eks. stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved.

Ny habitatnatur:

- *Udvidelser af naturtyper*

Der bliver større mulighed for at opnå gunstig bevaringsstatus for områder, dyr og planter, når deres levesteder gøres større. Samtidigt er der mulighed for at binde områder sammen, der tidligere har været fysisk adskilt og dermed gøre bestande af dyr og planter i de enkelte områder stærkere med en større genetisk variation.

Arter:

De enkelte arter, dog med undtagelse af fuglene, på udpegningsgrundlaget vil tilgodeses gennem indsatsen for naturtyperne. Fuglene tilgodeses gennem styring af trafikken på søterritoriet samt forvaltning af kystnære faciliteter såsom både/badebroer og kystsikring. Bestande af fuglene på udpegningsgrundlaget forventes at gå frem, når mængden af forstyrrelser begrænses.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 154, Sejerø Bugt:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed*			I alt*
		Odsherred Kommune	Kalundborg Kommune	Natur- styrelsen	
1110	Havdækkede sandbanker				<i>ej kortlagt</i>
1140	Vandflader				<i>ej kortlagt</i>
1150	*Kystlaguner og strandsøer				<i>ej kortlagt</i>
1160	Lavvandede bugter				<i>ej kortlagt</i>
1170	Rev				<i>ej kortlagt</i>
1210	Strandvold med enårige				<i>ej kortlagt</i>
1220	Strandvold med flerårige				<i>ej kortlagt</i>
1230	Kystklint/klippe				<i>ej kortlagt</i>
1310	Enårig strandengsvegetation				<i>ej kortlagt</i>
1330	Strandenge	5,9 ha	365,6 ha		371,5 ha
2110	Forklit				<i>ej kortlagt</i>
2120	Hvide klitter og vandremiler				<i>ej kortlagt</i>
2130	*Grå/grøn klit	32,2 ha	99,4 ha		131,6 ha
2140	*Klithede	8,4 ha	54,6 ha		63 ha
2190	Fugtige klitlavninger		23,6 ha		23,6 ha
2250	*Kystklinter med enebær	0,4 ha	62,5 ha		62,9 ha
3130	Søbredder med småurter		0,1 ha		0,1 ha**
3140	Kransnålalgesø		0,2 ha		0,2 ha**
3150	Næringsrige søer	0,4 ha	1 ha		1,4 ha**
3260	Vandløb med vandplanter				<i>ej kortlagt</i>
4030	Tør hede	29,3 ha			29,3 ha
6120	Tørt kalksandsoverdrev		3,4 ha		3,4 ha
6210	Kalkoverdrev	7,2 ha	13,3 ha		20,5 ha
6230	*Surt overdrev	33,8 ha	72,8 ha		106,6 ha
6410	Tidvis våd eng		108,5 ha		108,5 ha
7150	Tørvelavning		3,4 ha		3,4 ha
7220	*Kilder og væld	1,7 ha			1,7 ha
7230	Rigkær		143,5 ha		143,5 ha

9110	Bøg på mor				
9130	Bøgeskove på muldbund				
9160	Fugtig egeskov		3 ha	2 ha	5 ha
91E0	Elle- og askeskov	1 ha	2 ha		3 ha
I alt*		120,3 ha	959,8 ha	2 ha	1078,3 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

** Sø-naturtyperne er foreløbigt kun kortlagt i sporadisk omfang.

Artskode	Art
1014	Skæv vindelsnegl
1016	Sump vindelsnegl
	Kildevældsvindelsnegl
166	Stor vandsalamander
1188	Klokkefrø
1355	Odder
1419	Enkelt månerude
1903	Mygblomst

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 102

Art	T/Y*
Rørhøg (ynglende) ^a	Y
Engsnarre (ynglende) ^a	Y
Klyde (rastende) ^a	T
Splitterne (ynglende) ^a	Y
Havterne (ynglende) ^a	Y
Bjergand (rastende) ^b	T
Ederfugl (rastende) ^b	T
Sortand (rastende) ^b	T
Fløjlsand (rastende) ^b	T
Sangsvane (rastende) ^a	T
Grågås (rastende) ^b	T
Sædgås (rastende) ^b	T
Krikand (rastende) ^b	T

*T: Trækfugle, Y:Ynglende fugle

^{a)} Arter på fugledirektivets bilag I; ^{b)} arter omfattet af fugledirektivets artikel 4, stk. 2.

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvilken myndighed der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

Naturtyper

- Naturtyperne kildevæld (7220), rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) tørvelavning (7150) og klitlavning (2190), men også strandeng (1330) og surt overdrev (6230), sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper, navnlig rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410), sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje
- Invasive arter samt Gyvel, Fyr og Tornblad bekæmpes på overdrev, heder og klit vha. bedste kendte metode og deres spredning forebygges.
- Arealet af overdrev (6120, 6210 og 6230) og tør hede (4030) søges udvidet med 10-25 ha.
- Al opvækst af vedplanter på og i umiddelbart op til områdets kildevæld ryddes for herved at retablere og maksimere størrelsen af kildernes lysåbne del.

Arter

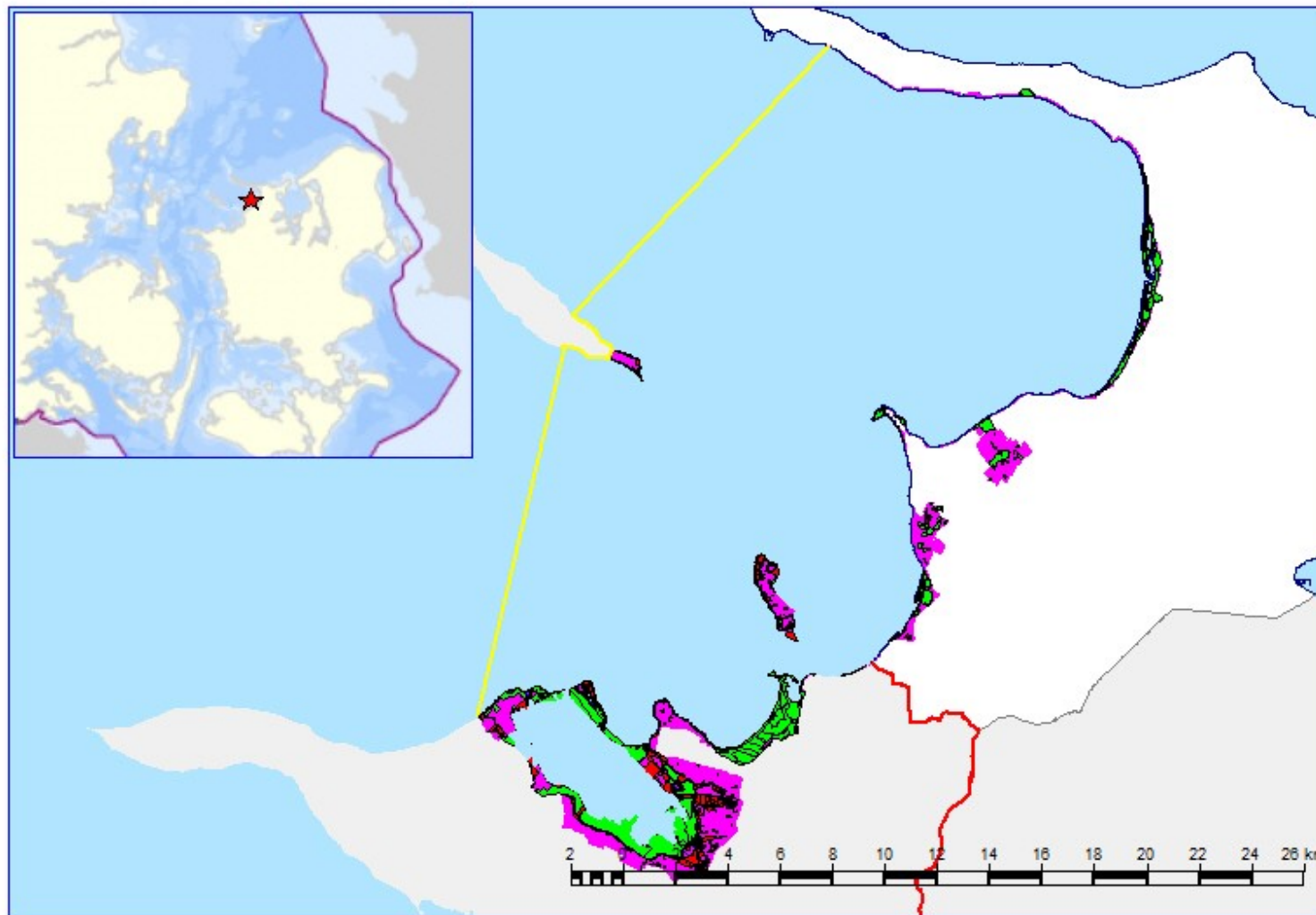
- Der sikres velegnede levesteder for odder og for ynglefuglene rørhøg, engsnarre, splitterne og havterne, herunder sikring i forhold til forstyrrelser
- Der sikres velegnede levesteder (herunder raste-, fouragerings- og eller fældningspladser) for **trækfuglene** klyde, grågås, sædgås, sangsvane, krikand, bjergand ederfugl, sortand og fløjlsand med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed.
- Der etableres nye yngledamme for klokkefrø for at gøre området mere sammenhængende og tilstrækkelig stor og robust.

Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejdet drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed		Offentlige lodsejere		Total
	Odsherred Kommune	Kalundborg Kommune	Forsvaret (se bilag 4)	Naturstyrelsen	Total
Sikring af hydrologi på kortlagte arealer		Ca. 100 ha			Ca. 100 ha
Sikring af ekstensiv drift og pleje på kortlagte arealer		Ca. 270 ha			Ca. 270 ha
Bekæmpelse af invasive arter		Ca. 26 ha.			Ca. 26 ha.
Udvidelse af naturtyper	10-20 ha	1-5 ha		5-10 ha	16-35 ha
Rydning omkring kildevæld	0,5 ha				0,5 ha
Sikring af levesteder for arter - terner		1 stk			1 stk.
Sikring af levesteder for arter - odder		2-8 stk.			2-8 stk.
Udvidelse af levesteder for arter - klokkefrø	0 ha	2-3 stk.			2-3 stk.

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

Figur 2: De grønne områder er allerede eksisterende habitatnatur. Røde og lilla områder er områder indenfor hvilke, der er mulighed for ny habitatnatur.

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resume af plejeplan for Korevlen i Odsherred Kommune

Korevlen er beliggende i EF-fuglebeskyttelsesområde 94, Ramsar-område 18, EU-habitatområde 135 og Natura 2000-område 154.

Korevlen er omfattet af en fredning (1829/65), hvis formål er at bevare status quo og sikre offentlighedens adgang.

Formål: Plejeprojektet for Korevlen indgår i et EU-LIFE projekt, ”Rehabilitation of the Baltic coastal lagoon habitat complex”. Kystlagunerne hænger naturmæssigt sammen med omgivende strandenge, overdrev og andre habitatnaturtyper. LIFE projektet skal bevare og forbedre disse helheder som yngle- og rasteplasser for vadefugle og særlig plantevækst. På Korevlen findes naturtyperne grå klit, strandeng, kysthede og overdrev. Afgræsning skal holde vegetationen lav i områder, til gavn for lavtvoksende og lyskrævende arter. Afgræsningen skal tillige være med til at begrænse tilvæksten af de dominerende vedplanter.

Plejetiltag: Hegning og afgræsning med kvæg af racen galloway. Efterrydning af træer og buske.

Struktur: Arealet på ca. 122 ha er opdelt i 2 folde, hvoraf der er søgt MVJ tilskud til afgræsning for de 42,70 ha. Der afgræsses fra start med lavt græsningstryk, 0,25 til 0,5 voksent dyr pr. ha. som der kan søges tilskud til, og så vidt muligt helårsgræsning under hensyn til dyrenes velfærd.

Status før pleje: Tilgroning med rynket rose, fyr og højt voksende urter er udbredt.

Offentlighedens adgang: Der er opsat klaplåger, så publikum fortsat kan færdes på arealerne.

Formidling: Der er opsat skilte med oplysninger om plejen og vejledning i færdsel blandt kvæget.

Resume af plejeplan for Vraget i Odsherred Kommune

Vraget er beliggende i EF-fuglebeskyttelsesområde 94, Ramsar-område 18, EU-habitatområde 135 og Natura 2000-område 154.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

KALUNDBORG
KOMMUNE

Vraget er omfattet af fredningen, der dækker Vejrhøjbu, Bjergene og Vejrhøj fra 2006 F99/01. Formålet med fredningen er bl.a. en målrettet pleje af de eksisterende naturtyper.

Formål: Formålet med plejeplanen for Vraget er at bevare og forbedre hede-, overdrev- og strandensnaturtyperne, med henblik på at opnå gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Plejetiltag: Træer og buske ryddes, og arealerne græsses efterfølgende med kvæg af racen galloway.

Struktur: Arealer er opdelt i 3 folde, så græsningstrykket kan justeres efter behov.

Status før pleje: Udstrakt tilgroning med rose/slåen/fyr og tykt græstæppe af vissen Bølget Bunke.

Offentlighedens adgang: Der er opsat klaplåger, så publikum kan færdes over og imellem arealerne.

Formidling: Der er opsat skilte med oplysninger om plejen.

Planteliste (6.juni 2008)

Nikkende kobjælde	Ene
Vellugtende gulaks	Rensdyrlav
Håret høgeurt	Mos
Tveskægget ærenpris	Hedelyng
Dværgpil	Revling
Bidende stenurt	Lægekogleare
Strandarve	Bølget bunke
slåen	blåmunke
Kongepen	Alm. Engelsød
Krybende pil	mjørdurt
Gul evighedsblomst	gederamms
Gul snerre	grådodder

Bilag IV-arter: markfirben

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N154

Indenfor området ejer Naturstyrelsen arealer på Sejerø og Overby Lyng, i Høve Skov, på Diesbjerg, i Bjergene og Kårup Skov samt på Sanddobberne. Vestsjællands fineste og bedst bevarede indlandsoverdrev findes i Bjergene og Veddinge Bakker. Her vokser bl.a. bakke-gøgelilje, som er en typisk art på naturtypen surt overdrev, store bestande af Nikkende

Kobjælde samt landets største og Sjællands eneste bestand af den fredede orkide hyldegøgeurt. Sanddobbernes sandtanger er en værdifuld rastepuds for vandfugle, og Sejrøs sydspids er ynglelokalitet for havterne.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	8
	2130	Grå/grøn klit	4
	2140	Klithede	6
	2250	Enebærklit	11
	4030	Tør hede	2
	6210	Kalkoverdrev	1
	6230	Surt overdrev	17
			49
Skovnaturtyper	91E0		3
	9130		<1
	9160		5
			8
Ialt			57

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 3 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	<1
		<1
Bekæmpelse af andre problemarter	eksisterende	2
		2
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	2
	nyt	<1
		2
Græsning	eksisterende	36
		36

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	eksisterende	3
		3
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	nyt	5
		5
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	5
		5

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, Ca. ha.
Udvikling mod 6230 Surt overdrev	8
<i>Ialt</i>	8

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodesse arterne på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for havterne, som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A194 Havterne	Begrænsning af skadelig færdsel	nyt

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Resumé af forsvarets plejeplan for Stold Skydeterræn

(Resuméet er særskilt vedlagt handleplanen)

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i "Habitatbeskrivelser, årgang 2010" . Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med <i>Empetrum nigrum</i>) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyng) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) ,

	<p>5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter), 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund), 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund), 6230 (Artsrige overdrev), 6410 (Tidvis våde enge), 6430 (Bræmmer med høje urter), 7110 (Aktive højmoser), 7120 (Nedbrudte højmoser), 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion), 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe), 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand), 7230 (Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund).</p>
Sø- og vandløbsnaturtyper	<p>I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260 (Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).</p>
Skovnaturtyper	<p>I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190 (Stilkeke-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).</p>
Kortlægning	<p>Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne.</p> <p>De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.</p>
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p>

	<p>I. Høj tilstand</p> <p>II. God tilstand</p> <p>III. Moderat tilstand</p> <p>IV. Ringe tilstand</p> <p>V. Dårlig tilstand</p> <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura</p>

	<p>2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
<p>Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner</p>	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplaner som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
<p>Invasive arter</p>	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>
<p>Skovnaturtype-bevarende drift og pleje</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødsning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

	<p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt